

ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ И СЪВМЕСТЕН ЕКИП ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ

Джорджия Папучарова¹

Резюме: Настоящият труд представлява сравнителен анализ между ЕЗР и СЕР, който е ценен от теоретична гледна точка. Разбирането на правната същност и функциите на ЕЗР и СЕР – техните допирни точки, силни и слаби страни – е от съществено значение за създаването на по-ясна визия за действащите към момента правни механизми за международно сътрудничество по наказателноправни въпроси. Подобен анализ поставя едно от липсващите парчета в пъзела на така или иначе сложната картина на международното правно сътрудничество. Въпреки че

все още са налице неясноти по въпросите сред практиците относно кога и кой е най-подходящият инструмент, към който да прибегнат при необходимост от помощ от друга държава, създадените през последните две десетилетия регулации на нови и модерни инструменти в областта определено са стъпка напред в изясняването на общата обстановка.

Ключови думи: Европейска заповед за разследване, международно правно сътрудничество по наказателноправни въпроси, сравнителен анализ, Съвместен екип за разследване

I. Увод

Международното правно сътрудничество е най-сериозното оръжие, с което международното наказателно правосъдие разполага в борбата с трансграничната престъпност. Отправна точка на историята му е Вестфалският мирен договор от 1648 г., превърнал се в основа за развитието на системата на съвременните суверенни държави. С развитието на международните отношения и глобализацията необходимостта от ефективно сътрудничество между държавите в областта на правосъдието става все по-осезаема. То е едно от най-съществените оръжия на международното наказателно правосъдие срещу трансграничната престъпност, обуславяща нуждата от координирани усилия и обмен на информация между различни юрисдикции.

През XIX в. се наблюдава динамично развитие в сферата на международното правно сътрудничество, като на международната сцена започва провеждането на различни конгре-

¹ Докторант по наказателен процес, катедра „Публичноправни науки“, Югозападен университет „Неофит Рилски“; ел. поща: papucharovad@gmail.com.

си и срещи на високо равнище като Брюкселската конференция от 1874 г., по време на която активно се обсъждат въпроси на международното наказателно преследване. Много държави започват да встъпват в договори за екстрадиция, като първият акт, който я регулира, е приет през 1833 г. от Белгия. През XX в., след Втората световна война, започва формирането на международни организации като ООН и Интерпол, които играят ключова роля в координацията на международното правно сътрудничество.

Развитието на Европейския съюз (ЕС) също оказва голямо влияние. Постепенно правното сътрудничество в рамките на ЕС придобива нови измерения. Създаването на общо икономическо и правно пространство и приемането на различни правни инструменти и механизми като Европейската заповед за разследване (ЕЗР) и Съвместния екип за разследване (СЕР) допълнително модифицират сътрудничеството между държавите членки и позволяват бърз и ефективен обмен на информация и доказателства.

II. Изложение

Правна същност и обхват на ЕЗР и СЕР

ЕЗР е „съдебно решение, което е било издадено или потвърдено от съдебен орган на държава членка („издаващата държава“), за извършване на едно или няколко конкретно(и) процесуално-следствено(и) действие(я) в друга държава членка („изпълняващата държава“) с оглед получаване на доказателства(...)“. От правната дефиниция на ЕЗР се извежда **като основен нюанс изискването този инструмент да бъде издаден от съдебен орган** – съдия, съд, следовател или прокурор. ЕЗР по същество е инструмент за двустранно сътрудничество. „В тази стандартна обстановка една държава членка – тази, която има интерес от наказателноправна гл. т., се нуждае от помощ. Другата държава е „добрият самарянин“, който няма индивидуална полза от предоставянето на помощ, освен да се надява на реципрочност някой ден, по някакъв начин“². При ЕЗР не се разглеждат многостранната/многоюрисдикционната координация или мултидисциплинарното измерение на борбата с транснационалната организирана престъпност.³ Чрез създаването на ЕЗР европейският законодател преследва идеята за създаване на единна система за събиране на доказателства, която да замени действащата до момента на приемането на Директива 2014/41/ЕС фрагментирана регулаторна рамка в тази сфера на правото. След приемането на Европейската заповед за арест ЕЗР е вторият инструмент, изцяло основан на принципа на взаимно признаване и доверие между държавите членки, който позволява опростена процедура за трансфер на доказателства – независимо дали те вече са налични в изпълняващата държава, или следва да бъдат събрани от нея. ЕЗР се прилага не само по време на разследващата фаза на производството, но и по време на съдебната фаза. Освен това в някои държави членки ЕЗР ефективно се използва и за мерки, предприети по време на изпълнението на съдебното решение (например по време на финансово разследване с цел идентифициране на активи след окончателно решение за конфискация, или за събиране на данни, свързани с изпълнението на влязла в сила присъда). Възможността за прилагане на ЕЗР извън съдебната фаза е свързана с националните съдебни системи, в които понятието за наказателно производство включва и изпълнителната фаза.

² Zaharieva, R. (2017). The European Investigation Order and the Joint Investigation Team – which Road to Take. A Practitioner's Perspective. *ERA Forum*, 18(3), 397–408.

³ Joint Note of Eurojust and the European Judicial Network on the Practical Application of the European Investigation Order, June 2019.

СЕР, от друга страна, представлява мощен механизъм за разследване, който позволява на органите от различни юрисдикции да си сътрудничат пряко по транснационални наказателни дела. Основава се на споразумение, **чиито страни може и да не са на всяка цена съдебни органи**. В разследването, провеждано в СЕР, могат да участват и само правоприлагащи органи. Само по себе си това разкрива значителна разлика в обхвата на двата инструмента и в етапа на наказателния процес, на който се прилагат. **За разлика от ЕЗР, СЕР е механизъм и за полицейско сътрудничество**. Съвместните екипи за разследване попадат в обхвата на хоризонталното съдебно и полицейско сътрудничество. Пример: властите в държава А и държава Б подозират мащабна операция за трафик на наркотични вещества, обхващаща територията и на двете държави. Операцията включва контрабанда на наркотици от държава А в държава Б, по различни маршрути и методи. Формирането на СЕР в тази хипотеза би улеснило комуникацията и координацията в реално време между полицейските органи на държавите. Това включва обмен на разузнавателна информация, данни от наблюдение и резултати от проверки. Освен това полицейските служители от двете държави, в рамките на СЕР, могат да провеждат съвместни действия като например синхронизирани операции на заподозрени локации в двете държави. Това значително ограничава възможностите за укриване на заподозрените лица чрез преминаване на границите на една от двете държави. Допълнително предимство на СЕР в случая е свободният обмен и обединяване на ресурси като криминалистични лаборатории, техническо оборудване и специализиран персонал, което от своя страна повишава цялостната ефективност на разследването.

Както в рамките на всяко вътрешнонационално разследване, така и при всяко разследване с международен елемент, провеждано от СЕР, лица, които не са членове на правоприлагащите или съдебните органи, също могат да изиграят ключова роля за разкриването на основните обстоятелства относно деянието и извършителя. Съдебните експерти или служителите на неправителствени организации са ценен актив за максимално ефективното провеждане на действия по разследването. На практика тези лица не са със статут на основни членове на СЕР, но те също могат активно да вземат участие в разследването, да бъдат командирвани и да извършват конкретни действия.

По отношение на съвместните екипи за разследване държавите могат да искат помощ и от Европол, който предоставя платформа за комуникация, стратегическа и съдебна подкрепа, както и тактически и оперативен експертен. Той често играе ролята на централен контакт за улесняване на сигурния и своевременен обмен на информация между страните от съвместната група за разследване, неучастващите държави и органите на ЕС. Това се случва обикновено пряко чрез участието на служители на Европол в СЕР.⁴

И при двата механизма за правно сътрудничество участие може да вземе и Евроюст, който има основно подпомагаща функция. Намесата му не е необходимо условие за осъществяването на сътрудничество чрез СЕР или ЕЗР. Зависи от преценката на държавите дали да се ползват от неговата подкрепа. Относно създаването на СЕР обаче, налице е задължение за държавите, които ще вземат участие в него, да уведомят Евроюст своевременно.⁵ При учас-

⁴ Конвенцията от 26 юли 1995 г., приета на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, за създаване на Европейска полицейска служба (Конвенция за Европол); Конвенцията за Европол предоставя основание за участие на служители на Европол в съвместни екипи за разследване в своя чл. 3а. За да се участва в СЕР, трябва да бъдат изпълнени определени условия: първо, участието на служители на Европол трябва да бъде поискано от една или повече държави членки, които участват в СЕР; второ, поне две или повече държави членки (или трети държави), които са сключили споразумение за сътрудничество с Европол, трябва да са сред участващите държави, и трето, предметът на разследването, извършвано в рамките на СЕР, трябва да попада в обхвата на Европол.

⁵ член 21 „Обмен на информация с държавите членки и между националните членове“, параграф 1 и 4 от Регламент (ЕС) 2018/1727 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 г. относно

тието на експерти от Евроюст в СЕР той може да се ползва и от финансовата подкрепа на агенцията. Често при формирането на СЕР държавите прибягват до подкрепата на Евроюст. Немалко са случаите, в които нуждата от създаване на такъв екип се установява именно по време на координационните срещи на Евроюст, след като бъде открита свързаност между вече открити процедури по разследване, провеждани от засегнатите държави паралелно, или когато обсъждането на конкретен въпрос инициира започването на разследване и в други държави.⁶

Функцията на Евроюст при системата на ЕЗР е по-скоро консултативна. Експертните лица оказват необходимото съдействие, включително методически насоки и указания, във всички фази на процедурата по издаването и изпълнението ѝ. При комплексни от правна гледна точка случаи, при които исканите чрез ЕЗР действия засягат различни части от територия на изпълняващата държава и/или се налага координация с други мерки в издаващата държава и/или в други държави членки или трети държави извън ЕС, Евроюст може да бъде от помощ.

Звената за контакт към Европейската съдебна мрежа (ЕСМ), действащи като активни посредници, също оказват подкрепа на издаващите и изпълняващите органи при установяване на пряк контакт помежду им. Така наречените точки за контакт към ЕСМ са полезни в условията на спешност или когато компетентният признаващ и изпълняващ орган не е известен.

Правна регулация

Създаването на СЕР е регулирано в чл. 13 от Конвенцията на ЕС от 2000 г. за взаимна помощ по наказателноправни въпроси и Рамково решение на Съвета от 13 юни 2002 г. относно съвместните екипи за разследване. Всички държави в рамките на ЕС са инкорпорирани във вътрешната си правна уредба поне един от споменатите актове. За учредяване на СЕР говорят и други международни споразумения, които предвиждат по-конкретно хипотезата на създаване на такъв екип с държави извън ЕС.⁷ Текстовете, включени в цитираните актове, са

Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие (Евроюст) и за замяна и отмяна на Решение 2002/187/ПВР на Съвета:

1. Компетентните органи на държавите членки обменят с Евроюст всяка информация, необходима за изпълнение на задачите ѝ в съответствие с членове 2 и 4, в съответствие с приложимите правила за защита на данните. Това включва най-малко информацията по параграфи 4, 5 и 6 от настоящия член. (...)
4. Компетентните национални органи информират своите национални членове за създаването на съвместни екипи за разследване и за резултатите от работата на тези екипи.

⁶ Fourth JTs evaluation report, February 2023, Eurojust.

⁷ Следните инструменти включват правно основание за създаване на съвместни екипи за разследване:

1. член 20 от Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси;
2. член 9 от Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества;
3. член 19 от Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу транснационалната организирана престъпност;
4. член 49 от Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията;
5. споразумение между Европейския съюз и Република Исландия и Кралство Норвегия относно прилагането на някои разпоредби на Конвенцията от 29 май 2000 г. за взаимопомощ по наказателни дела между държавите членки на Европейския съюз и протокола към нея от 2001 г.;
1. член 5 от Споразумението за правна взаимопомощ между държавите членки на Европейския съюз и Съединените американски щати;
2. двустранни споразумения между участващите държави.

сходни и са дефинирани прекалено общо. Прави впечатление, че правната рамка на този механизъм е силно фрагментирана и хаотична. Въпреки че донякъде това явление може да се обясни със самата същност на СЕР и факта, че в рамките на такъв екип могат да си сътрудничат не само държави от ЕС, това само по себе си създава благоприятни условия за интерпретация и остава доста въпроси от чисто практическа и процедурна гледна точка без ясен отговор.

Точно обратното се наблюдава в правната уредба на ЕЗР. Нейните основни характеристики и аспекти са концентрирани изцяло в Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. Още в преамбюла на Директивата прозира основната цел на европейския законодател да създаде единна и възможно най-изчерпателна рамка от принципи и правила за осъществяване на трансгранично събиране на доказателства. Това със сигурност е предимство на системата на ЕЗР, т.к. води до значително ускоряване на процедурата по прилагането ѝ, а самата Директива в случая служи като своеобразен наръчник за издаването, предаването, получаването, признаването и изпълнението ѝ. Разбира се, като при всеки нормативен акт уредбата на ЕЗР не е абсолютно съвършена, някои от нейните текстове търпят критика за ефективност от практическа гледна точка и имат нужда от усъвършенстване, за да може инструментът да отговаря напълно на заявките, с които е създаден, а именно да осигури максимална скорост на събирането на доказателствена съвкупност чрез директен контакт между компетентните изпълняващи и издаващи органи и въз основа на принципа на взаимното признаване и доверие между тях. Въпреки това не може да се отрече, че влизането в сила на Директивата относно ЕЗР е широка крачка напред в модернизацията на международното сътрудничество по наказателноправни въпроси.

Форма

ЕЗР винаги е инкорпорирана в стандартен формуляр⁸ със съответните задължителни реквизити. Неспазването на това изискване може да стане пречка за признаването и изпълнението на ЕЗР.

При СЕР сътрудничеството между участващите държави е „облечено“ във формата на споразумение, като в помощ на изготвянето му от съответните страни е налице **установен образец**⁹. Наличен е на всички официални езици на Европейския съюз на уебстраниците на Евроюст и Европол. Съдържанието на образеца не е задължително за страните, заинтересовани от формирането на СЕР, той позволява редакция, такава, че да го приведе в синхрон

Следва да се вземе предвид обстоятелството, че не всички горепосочени инструменти са приложими между едни и същи държави. Ето защо, ако това не е в противовес на националното законодателство, позоваването на няколко от тези правни основания в споразумението за създаване на такъв екип се оказва препоръчително, когато участници ще бъдат и държави извън ЕС.

За конкретни случаи, в които се създава СЕР между две (или повече) държави членки на ЕС и Обединеното кралство, се прилага член 642 от Споразумение за търговия и сътрудничество между Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, от една страна, и Обединеното кралство и Северна Ирландия от друга страна, от 30.04.2021 г., в който се посочва, че „Ако компетентните органи на държавите членки създадат съвместен екип за разследване, отношенията между държавите членки в рамките на СЕР се уреждат от правото на Съюза, независимо от правното основание, посочено в споразумението за създаване на СЕР“.

⁸ Единен стандартен формуляр, инкорпориран в приложение А към Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси.

⁹ Резолюция на Съвета относно типово споразумение за създаване на съвместен екип за разследване (СЕР)(2017/С 18/01).

с особеностите на дадено национално законодателство или други договорености, свързани с конкретния казус. Примерното споразумение служи като своеобразен списък на основните въпроси, които трябва да бъдат уредени между участниците в СЕР, за да бъде той пълноценен и да служи максимално на интереса на трансграничното разследване. Най-често с образа си служат държавите в рамките на ЕС за формиране на СЕР помежду им или за да послужи като основа за започването на преговори за учредяване на СЕР с трети държави. След учредяването и започването на работа от СЕР в първоначалното споразумение по необходимост могат да бъдат внасяни изменения по инициатива на страните, в случай например, че се налага добавяне или изключване на престъпни деяния от обхвата на провежданото разследване или приобщаването на други държави в съвместния екип.

Метод за събиране на доказателства при ЕЗР и СЕР

СЕР е единно пространство за разследване, при което националните граници падат. Тази негова характеристика рационализира разследването и създава условия за пряко събиране и обмен на данни и доказателствени материали в реално време, без да се прибегва допълнително към други вторични инструменти за указване на сътрудничество като молбите за правна помощ и ЕЗР. Това е осъществимо единствено между и на територията на участващите в създадения СЕР държави и въз основа на сключеното между тях споразумение. Когато разследването налага извършването на конкретни действия в държава, която не е част от екипа, то това следва да бъде поискано от съответните компетентни органи на тази държава и чрез съответния наличен инструмент за сътрудничество. От практическа гледна точка това често създава трудности, т.к. издаването на ЕЗР по правило е процес между две сътрудничащи си държави, а необходимостта от събирането на доказателства е в интерес на всички участници в съвместното разследване. В тази насока от полза би било в споразумението за учредяване на СЕР да фигурира текст, упоменаващ, че доказателствата, събрани чрез изпълнението на ЕЗР, се предоставят за целите на това разследване. Паралелно с това във формуляра за издаването на ЕЗР следва изпълняващата държава изрично да бъде информирана, че исканите действия по разследване са с цел събиране на доказателства по разследване на СЕР. Това ще даде гаранция за спазване на правилото за специалност на доказателствения материал и ще изключи риска от евентуалното му непризнаване.

За да заработи този механизъм на доказване и свободен трансфер на данни, при СЕР винаги трябва да бъде налице открита процедура по разследване или полицейска проверка. Разбира се, важно е и от участниците в екипа да бъде преследвана обща оперативна цел. Съвсем друг е жизненият цикъл на ЕЗР, който не изисква издаването ѝ да бъде предхождано от официално започване на разследване.

Разлика в метода на обмен на информация и доказателства при ЕЗР и СЕР

Ключова роля и при двата инструмента има съблюдаването на правилото за специалност. Доказателствата, станали налични в резултат на прилагането им, се използват изрично и единствено в преследване на първоначалната цел, с която е създаден съвместен екип за разследване или е издадена европейска заповед за разследване.

На практика разследване се открива поначало поотделно от всяка от държавите членове на съвместния екип, а събраната информация се предава помежду им регулярно. В зависимост от правната, фактическата и практическата сложност на провежданото разследване лицата, ангажирани в рамките на такъв екип, може да бъдат командирова на територията на една от държавите, в които към момента се извършва основната оперативна дейност и са предприети съответни действия по разследването. Същността на СЕР е на международ-

на структура, за която, логично, приоритет е преследването на по-висш интерес, а именно обединяване на силите на няколко държави за наказателно преследване на деяние със силно изразен международен елемент и в повечето практически случаи, характеризиращо се с висока степен на обществена опасност като трафик на хора, трафик с наркотични вещества, незаконен износ на стоки, поставени под ембаргов режим, тероризъм и др. Ето защо при формирането му като юридическо явление, законодателят прави опит за създаване на максимална гъвкавост и възможност за координиране и приспособяване на процесите, развиващи се в отделните заинтересовани държави, към общата преследвана цел. Координацията на задържането на заподозрени лица, обиски, претърсвания на помещения или разпити на свидетели и обвиняеми е от огромна полза както за максималната ефективност на разследванията в рамките на такъв екип, така и спомага за спазването на принципа на разумен срок при провеждане на процесуалноследствени действия и решаването на наказателни дела, т.к. ресурсите на няколко държави са едновременно инвестирани в обща оперативна дейност, а възможността за директен контакт на техните компетентни органи свежда риска от дублиране на прилаганите способности за доказване до абсолютен минимум.

Това е съществено различие при двата инструмента за сътрудничество по наказателно-правни въпроси. Докато за СЕР участието на органи от други държави, различни от компетентните органи на държавата, в която се извършва конкретно следствено действие, е при също, то в системата на ЕЗР това е изключение от общото правило. Участие на орган на държавата, издала ЕЗР, в провеждането на действието, което е поискала, е възможно единствено при уредените в Директивата условия. Текстът на чл. 9 (4) от нея е уреден като изключителна хипотеза и изисква пълно спазване на изискванията на вътрешното законодателство на изпълняващата държава и опазване на нейните национални интереси.

Допустимост на доказателствените материали, събрани при прилагането на ЕЗР и СЕР, пред националните съдилища

Заклученията, направени по време а Съвета в Тампере през 1999 г.¹⁰, извеждат наяве някои основни предизвикателства при признаването на доказателства, получени извън рамките на националното законодателство на държавата, осъществяваща наказателно преследване. Фокусът на Европейския съвет е насочен основно към установяване на ефективна система от регулации основно относно събирането на доказателства в международна среда, но е налице празнота в уредбата на тяхната допустимост извън територията на държавата, в която са събрани. Ако този пропуск не бъде преодолян, и най-идеалният механизъм за сътрудничество в сферата на доказателственото право губи своя смисъл и полезно действие.

СЕР действа, вземайки предвид законодателството и процедурните особености в държавата, на чиято територия се извършва оперативна дейност в съответния момент (*lex loci*). Данните, получени в рамките на различни юрисдикции, не могат да се считат за автоматично допустими и годни да добият качеството на доказателства във всяка от тях. Точно обратно, този въпрос трябва да бъде предмет на задълбочена и внимателна преценка, съобразена със съответния национален правен порядък, Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) и Всеобщата декларация за правата на човека.

Въпреки това проблемите, които възникват по допускането на доказателствен материал между членовете на СЕР, често се преодоляват благодарение на директния контакт и обмен на опит и добри практики между тях и предприемането на подходящи действия, като например делегиране на ръководителя на екипа на отговорността по допустимостта на дока-

¹⁰ Tampere European Council 15 and 16 October 1999, Presidency Conclusions.

зателствата.¹¹ Усъвършенстването и изясняването на СЕР като инструмент за провеждане на трансгранични разследвания е динамично обсъждана тема по време на доста координирани срещи, провеждани от експерти към Евроюст. Техните основни препоръки са да се предприемат стъпки към усъвършенстване на организацията на транснационалните разследвания и максимално предварително изясняване и опростяване на тяхната логистика, което да гарантира съблюдаване на релевантните за съответното разследване процедури за признаване на доказателства. Включването в споразумението за СЕР на информация относно основните обстоятелства, подлежащи на доказване, и способите, които трябва да се приложат за събирането на достатъчен набор от доказателства, също според специалистите на Евроюст е от полза за постигане на последователност както в изпълнението на конкретни действия, така и в спазването и синхронизирането на различните механизми на доказване на участващите държави.¹² Добавянето на действащите в участващите държави уредби относно признаване на доказателства като приложение към текста на споразумението също се възприема като добра практика. Например приложимите правни процедури по изслушването на пострадали, претърсването на (жилищни) помещения, обиск и др. Това води до изясняването на основна особеност на споразуменията за учредяване на СЕР, а именно – въпреки че е налице международен елемент и преследва висша цел – осъществяване на наказателно преследване за извършено транснационално криминално деяние, – то не може да заобикаля и дерогира действащото право на държавите, които вземат участие в разследването в рамките на СЕР.¹³

Различна е картината при използването на доказателства, придобити чрез признаването и изпълнението на издадена ЕЗР. Компетентните по провежданото в издаващата държава разследване органи безпрепятствено признават такива доказателствени материали, позовавайки се на вътрешнонационалните процедурни правила. Въпреки това не може да се твърди, че това е изцяло механична дейност, при която липсва интелектуален момент. Преценка се извършва още на етапа на издаване на ЕЗР. Регулацията на този инструмент дава възможност на издаващите компетентни органи да конкретизират протокола, който да следва изпълняващата държава при извършване на действията, искани чрез ЕЗР.¹⁴ Директивата относно ЕЗР вмениява и задължение за издаващата да взема предвид успешното обжалване на признаването или изпълнението на ЕЗР в съответствие с националното си право. Задължително е опазването на правото на защита на засегнатите от извършените действия по разследване лица и правото на справедлив съдебен процес, което изисква допълнителна преценка и формиране на експертно мнение при допускането на доказателства.

Действието на принципа на взаимното признаване при обмена на доказателства между различни държави не води непременно до допускането им. Той осигурява по-бързия ход на развитие на ЕЗР като инструмент за правно сътрудничество, особено в етапа на нейното признаване. Правилата, уредени в директивата, не обхващат проблема на допускането на доказателства и не съдържат гаранции за това. Това очевидно остава въпрос на преценка по

¹¹ Това също се съдържа като препоръка в текста на примерния образец за учредяване на съвместен екип за разследване.

¹² Заклчения от втората среща на националните експерти по въпросите на съвместните екипи за разследване, Документ на Съвета 15023/06, 21 ноември 2006 г.

¹³ Eurojust Report on Trafficking in Human Beings, Best Practice and Issues in Judicial Cooperation, February 2021.

¹⁴ Чл. 14 (7) Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси;

- В раздел И на единния формуляр за издаване на Европейска заповед за разследване се посочват формалности и процедури, изисквани за изпълнението на действията по разследване, предмет на ЕЗР.

вътрешно убеждение на разглеждащия доказателствената съвкупност съд. Уредбата на ЕЗР не може да изиска от него да ги признае или кредитира с доверие единствено защото са събрани чрез този механизъм. Функцията на тази регулация е да осигури максимално благоприятни условия и сигурност за елиминиране на каквито и да е пречки в тази насока.

III. Заключение

Възможността за общи усилия, за концентриране на експертизата на множество лица и съсредоточаването ѝ в борбата с трансграничната престъпност са значителни преимущества на съвместните екипи за разследване. Въпреки това провеждането на трансгранично разследване е скъпо начинание и често трябва да бъде преодоляна трудността да се осигури финансов ресурс. Формирането и съвместната работа в рамките на такъв екип също често е предизвикателство. Подготвителната процедура по сключването на споразумение за учредяване на СЕР е значително административно утежнена и често налага дълги преговори между държавите. Това създава свръхнатовареност за участващите експертни лица и служители и поражда колебания относно функционалността на тази форма на сътрудничество. Понякога дадена колаборация от държави не може да заработи поради непреодолими различия в националните им законодателства в сферата на наказателното правосъдие. Например някои вътрешни разпоредби забраняват представянето на класифицирана информация пред съда, преди да бъдат набавени разрешения от няколко различни институции. Не бива да се пренебрегва и езиковата и/или културната бариера, която може да застане на пътя на пълноценната комуникация между сътрудничащите си органи и на адекватния обмен на информация, експертно мнение и доказателства. При продължителни и комплексни разследвания, при които се изисква превод на голям обем от информация, се наблюдава значително забавяне. Немалко са случаите, в които жертвите или заподозрените лица използват жаргон, диалект или кодиран език в обясненията си, което затруднява превода и намалява неговото качество.

Ето защо често до учредяването на СЕР не се стига, а заинтересованите държави провеждат разследване паралелно една с друга, като предаването на доказателства между тях се извършва или чрез молба за правна помощ (допреди приемането на директивата относно ЕЗР), или ЕЗР.

Ключова за правилния подбор на инструмент за правно сътрудничество в сферата на наказателното право е адекватната преценка от страна на компетентните органи на заинтересованите държави. И двата инструмента предоставят различен модел за трансфер на доказателства и безспорно разкриват както предимства, така и слаби страни. Всяко международно разследване има своя собствена индивидуалност – основано е на различна фактическа обстановка, води до различна правна сложност и засяга различни държави. Именно поради това следва всички негови елементи да бъдат задълбочено осмислени от практиците, за да бъде приложен най-подходящият правен механизъм за сътрудничество и неговият полезен ефект да бъде максимално изчерпан.

Библиография

Втори допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси (ратифициран със закон, приет от XXXIX Народно събрание на 18 февруари 2004 г., ДВ, бр. 16 от 2004 г., в сила за Република България от 1 септември 2004 г.).

Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси.

Заклучения от втората среща на националните експерти по въпросите на съвместните екипи за разследване. Документ на Съвета 15023/06.2006 г.

Конвенция на Организацията на обединените нации срещу корупцията.

Конвенция на Организацията на обединените нации срещу незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

Конвенция на Организацията на обединените нации срещу транснационалната организирана престъпност.

Споразумение за правна взаимопомощ между държавите членки на Европейския съюз и Съединените американски щати.

Conclusions of the Second Meeting of National Experts on Joint Investigation Teams. Council Document 15023/06.2006.

Eurojust Report on Trafficking in Human Beings. Best Practice and Issues in Judicial Cooperation. 2021.

Joint Note of Eurojust and the European Judicial Network on the Practical Application of the European Investigation Order. 2019.

Tampere European Council. (1999). Presidency Conclusions. 15/16 Oct. 1999.

Zaharieva, R. (2017). The European Investigation Order and the Joint Investigation Team – which Road to Take: A Practitioner's Perspective. *ERA Forum*, 18(3), 397–408.

EUROPEAN INVESTIGATION ORDER AND JOINT INVESTIGATION TEAM

Georgia Papucharova¹⁵

Abstract: The present work is a comparative analysis between the EIO and the JIT, which is valuable from a theoretical point of view. Understanding the legal nature and functions of the EIO and the JIT – their points of contact, strengths and weaknesses – is essential for creating a clearer vision of the current legal mechanisms for international cooperation in criminal matters. Such an analysis puts one of the missing pieces in the puzzle of an otherwise complex picture of international legal cooperation. Although there are still

uncertainties among practitioners as to when and which is the most appropriate instrument to resort to when in need of assistance from another state, the regulations created in the last two decades of new and modern instruments in the field are definitely a step forward in clarifying the overall situation.

Keywords: Comparative analysis, European Investigation Order, International legal cooperation in criminal matters, Joint Investigation Team

¹⁵ Ph.D. Candidate in Criminal procedure, Department of Public Law, South-West University “Neofit Rilski”, e-mail: papucharovad@gmail.com.